

Warszawa, dnia 19 lutego 2018 r.

Opinia

do ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

(druk nr 731)

I. Cel i przedmiot ustawy

Pierwszym z celów opiniowanej ustawy jest realizacja postulatów zawartych w skierowanej do Marszałka Senatu petycji wniesionej w dniu 9 lutego 2017 r. W tym zakresie ustawa rozszerza katalog osób mogących ubiegać się na drodze sądowej o odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania uznanego za nieważne orzeczenia sądowego. Zgodnie z ustawą będą to osoby, które wraz z matkami przebywały w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia oraz osoby, których matka w okresie ciąży przebywała w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia. O uznanie orzeczenia wydanego wobec matki za nieważne będzie mogło wystąpić dziecko osoby niesłusznie skazanej, które przebywało z matką w więzieniu lub miejscu odosobnienia lub którego matka w okresie ciąży przebywała w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia (w razie jego śmierci także jego małżonek, dzieci i rodzice).

Drugi aspekt ustawy wiąże się z poszerzeniem zakresu podmiotowego ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (zwanej dalej „ustawą o uznaniu za nieważne orzeczeń”) o osoby, które otrzymały status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych na podstawie ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (zwanej dalej „ustawą o działaczach opozycji antykomunistycznej”). Zgodnie z nowymi przepisami osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji

antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługiwać będzie od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z działalności lub represji, o których mowa w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej.

Opiniowana ustawa wprowadza też zmianę techniczno-porządkową. Zakłada przywrócenie ustawie o uznaniu za nieważne orzeczeń zgodności z zasadami techniki prawodawczej poprzez uchylenie w art. 8 ust. 1b i 1c, odwołujących się do ust. 1a, uznanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 21/09 za niezgodny z Konstytucją (utracił moc 10 marca 2011 r.).

Ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 58. posiedzeniu w dniu 8 lutego 2018 r. w oparciu o przedłożenie senackie.

Projekt stanowił przedmiot prac sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Zmiany wprowadzone przez Komisję mieściły się w materii przedłożenia (miały charakter redakcyjno-językowy). W trakcie drugiego czytania (na posiedzeniu Sejmu) nie zgłoszono dodatkowych poprawek.

Ustawa została przekazana do Senatu w dniu 8 lutego 2018 r.

III. Uwagi szczegółowe

Ustawa o uznaniu za nieważne orzeczeń, zgodnie z jej tytułem i zakresem przedmiotowym wskazanym w art. 1, dotyczy przede wszystkim zasad i trybu uznania za nieważne orzeczeń wydanych w związku z działalnością niepodległościową represjonowanych. W konsekwencji ustawa stwierdza, że osobom, w stosunku do których stwierdzono nieważność orzeczenia, przysługuje odszkodowanie.

Kolejne nowelizacje ustawy „wychodziły” poza tak wskazany zakres ustawy. Jedna ze zmian przesądziła, że nieważne z mocy prawa są decyzje o internowaniu w stanie wojennym. Stąd w treści ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń znalazł się przepis stanowiący o odszkodowaniu i zadośćuczynieniu w związku z wykonaniem takich decyzji. Do ustawy

o uznaniu za nieważne orzeczeń dodano również przepis, zgodnie z którym odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje osobie, która w okresie od dnia 1 listopada 1982 r. do dnia 28 lutego 1983 r. pełniła czynną służbę wojskową, do której odbycia została powołana za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Uzasadnieniem tej zmiany była porównywalna sytuacja tych osób z sytuacją osób internowanych w czasie stanu wojennego.

Opiniowana ustawa wprowadza do ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń kolejny wyłom w zasadzie, iż obejmuje ona materię związaną z uznaniem za nieważne niesłusznych orzeczeń (w konsekwencji odszkodowań za niesłuszne skazania). Przepis, zgodnie z którym odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje działaczom opozycji antykomunistycznej za poniesioną szkodę i doznaną krzywdę, wynikłe z represji za działalność, o której mowa w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej, w istocie wykracza poza zakres przedmiotowy ustawy i powinien znaleźć swój wyraz w odrębnej ustawie, a nie ustawie o uznaniu za nieważne orzeczeń.

Z zastrzeżeniem powyższej uwagi ustawa nie budzi wątpliwości legislacyjnych.

Szymon Giderewicz

Główny legislator